

Vergaderjaar 2016–2017

26 643

Informatie- en communicatietechnologie (ICT)

Nr. 444

BRIEF VAN DE MINISTER VAN BINNENLANDSE ZAKEN EN KONINKRIJKSRELATIES

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 1 februari 2017

De afgelopen dagen zijn er verschillende berichten verschenen in de media over de programmatuur (OSV genaamd) die wordt gebruikt voor het berekenen van de uitslag van de verkiezing. Naar aanleiding daarvan is er op 31 januari jl. vanuit uw Kamer gevraagd om een debat (Handelingen II 2016/17, nr. 46, Regeling van werkzaamheden), voorafgegaan door een brief, om ervoor te zorgen dat op 15 maart a.s. een veilige verkiezing kan worden gehouden die niet gehackt kan worden. Met deze brief geef ik gevolg aan dit verzoek.

Allereerst wil ik benadrukken dat inmenging in of beïnvloeding van onze verkiezingen volstrekt ongewenst is. In mijn antwoorden van 23 januari jl. (Kamerstuk 26 643, nr. 441) aan uw Kamer over het manipuleren van verkiezingen door hacks en nepnieuws heb ik gesteld dat het kabinet niet kan uitsluiten dat statelijke actoren baat kunnen hebben bij beïnvloeding van de politieke besluitvorming en van de publieke opinie in Nederland en daartoe middelen kunnen inzetten om te proberen die beïnvloeding ook te realiseren. Het gaat dus om actoren die zowel de intentie kunnen hebben om dit te doen maar ook de potentie hebben om daar uitvoering aan te geven. Gezien die analyse heeft de Kiesraad in januari opdracht gegeven aan Fox-IT om te onderzoeken of en zo ja wat de kwetsbaarheden zijn van (het gebruik van) OSV. Dat onderzoek loopt nog.

De berekening van de totaaluitslag van de verkiezing verloopt in stappen. De eerste stap, na het stemmen met het rode potlood, is de handmatige telling door de stembureaus (in het stemlokaal) van de papieren stembiljetten. De uitkomst daarvan is een papieren proces-verbaal dat door leden van het stembureau op de verkiezingsavond in persoon bij de gemeente wordt afgegeven. De uitkomst van deze handmatige telling wordt dus niet op een USB-stick gezet, maar op papier overgebracht naar de gemeente. De tweede stap is dat de gemeente de tellingen die in de processen-verbaal van de stembureaus staan totaliseren om voor de hele gemeente te berekenen hoeveel stemmen er zijn uitgebracht en op welke partijen en

kandidaten. Daarop volgt de derde stap waarbij de hoofdstembureaus totaliseren voor de kieskring (er zijn 20 kieskringen). De laatste vierde stap is dat het centraal stembureau, de Kiesraad, totaliseert voor het hele land en aan de hand daarvan de totaaluitslag en zetelverdeling bepaalt. De programmatuur van de Kiesraad werd tot nu toe gebruikt in stap twee tot en met vier.

De berichten van de afgelopen dagen over de kwetsbaarheden van het gebruik van programmatuur van de Kiesraad werpen de vraag op of bij de komende verkiezing de berekening van de uitslag gemanipuleerd zou kunnen worden. Ik ben van mening, en dat is de Kiesraad met mij eens, dat daarover geen enkele schaduw van twijfel zou mogen hangen. Daarom heb ik geconcludeerd dat het, uit voorzorg, beter is om nu te besluiten dat bij de komende verkiezing de OSV niet zal worden gebruikt. Bij het stemmen en tellen van de papieren stembiljetten gebeurt dat al sinds 2007 niet meer. Voor de komende verkiezing gebeurt dat dus ook niet in de andere processen. Langer wachten met dit besluit zou er naar mijn mening alleen toe leiden dat de publicaties over de betrouwbaarheid van de programmatuur blijven aanhouden met als risico dat het vertrouwen in de betrouwbaarheid van de uitslag van de verkiezing erodeert.

Gelukkig kunnen we de uitslag van de verkiezing ook zonder programmatuur berekenen. We hebben immers de processen-verbaal met de uitkomsten van de handmatige tellingen in het stemlokaal en op basis daarvan kan de uitslag worden berekend. Het besluit om geen programmatuur te gebruiken heeft uiteraard consequenties. De gemeenten en de 20 hoofdstembureaus zullen nu de totalen per gemeente en per kieskring handmatig moeten gaan vaststellen. Dat vergt het een en ander van de gemeenten en daarom moeten er goed uitvoerbare procedures komen die fouten en vertraging zo veel als mogelijk voorkomen.

Over het niet gebruiken van OSV is contact geweest met de Kiesraad en de gemeenten, in casu de VNG en de NVVB. Alle gemeenten worden vandaag over het besluit om de OSV niet te gebruiken verder per nieuwsbrief geïnformeerd. Het Ministerie van BZK treedt in nader overleg met VNG en NVVB. Er worden later deze maand regiobijeenkomsten voor gemeenten georganiseerd om met de gemeenten door te spreken hoe er nu gewerkt moet gaan worden. Het Ministerie van BZK en de Kiesraad zullen al het mogelijke doen om de gemeenten daarbij te ondersteunen.

De komende verkiezing wordt, net als elke verkiezing, geëvalueerd. Ik zal in de evaluatie ook het proces van het berekenen van de uitslag en de hulpmiddelen die daarbij worden gebruikt goed onder de loep nemen om na te gaan hoe dit proces in de toekomst moet worden ingericht. Daarbij zal ik ook de bevindingen van de gemeenten en de Kiesraad betrekken.

De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,
R.H.A. Plasterk